

SEVGİ FAKTÖRÜNÜN EĞİTİM VERİMLİLİĞİ ÜZERİNE ETKİSİ

Prof. Dr. Fahri KAYADİBİ*

ÖZET

Sevgi, eğitim verimliğinde önemli bir faktördür. Sevgisiz, eğitim düşünülemez. Çocuk, gelişme çağında ailede, okulda ve çevrede yeterli sevgiyi görmelidir. Sevgisizlik, çocuğu aileden ve okuldan soğutur. Sokağa itebilir. Bunun için evler ve okullar birer sevgi ve şefkat yuvası olmalıdır. Çocukların başarısında cezalar değil sevgi ve takdir daha etkili olmaktadır. Sevginin bulunduğu yerde neşe, mutluluk, huzur, başarı ve verimlilik vardır.

SUMMARY

THE EFFECT OF LOVE FACTOR ON THE PRODUCTIVITY OF EDUCATION

Love is very important factor in productivity of education. Education can not be thought without love. Child must be looked after in the period of growth at family, school and environment. Under the circumstances that family doesn't show any love to their child, the child can be far away from his/her family and school. Because of this school and home must be home of love. In the success of the child, The punishment are not affective. The love is more affective. You can find gaiety, happiness, peace, success and productivity where the love is being in.

* * *

Çocukların eğitiminde önemli etkisi olan faktörlerden birisi de sevgidir. Çocukta diğer duygular gibi sevgi duygusu da doğuştan vardır. Ancak bu duygunun geliştirilmesi sonradan ve dışarıdandır. Bunun için çocuklardaki bu duygu büyükleri tarafından iyi yönlendirilerek geliştirilmesi gerekir. Bu geliştirme büyüklerin sevgi ortamında olmalıdır. Zamanla iki taraflı sevgi iletişimi oluşturulmalıdır. Oluşturulan sevgi ortamında çocuk, istenilen ölçüde eğitilebilir. Çünkü sevgi, eğitimin itici gücüdür.

Sevgi, eğitimde yararlanılması gereken önemli bir husustur. Sevgisiz eğitim düşünülemez. Temelinde sevgi olmayan eğitim başarıya ulaşamaz. Sevgi faktörü öğrenmeyi kolaylaştıran en önemli unsurdur. Eğiticiler öğrencilerini sevgi dünyasında gezdirerek eğitmelidirler. Gönül kapılarını onlara açık bırakmalıdırlar. Onlar bu kapıdan girerler ve öğretmenlerinin sevgi bahçelerinden istedik-

---

* İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı.

leri bilgi çiçeklerini dererek kolayca öğrenirler. Sevgi yoluyla girilebilen gönül kapısını öğrencilerine kapatan öğretmenin onlara öğretmeye çalıştığı bilgiler taşın üzerine ekilmiş tohumlara benzerler. Böylesi tohumlar asla çimlenemezler. Kin, nefret, öfke ve şiddetin olduğu yerde sevgisizlik ve korku hakimdir. İnsan sevmediği ve korktuğu yerden öğrenmek bir yana hızla kaçır. Öğretmeninden korkudan dizleri titreyen bir öğrenci ona bilmediklerini nasıl sorabilir? Öğretmenin sevgisini görmeyen öğrenci onunla hangi yoldan diyalog kurabilir? İçinde sevgi olmayan okula öğrenci isteksiz ve zoraki gider. Bunun için bazı aileler çocuklarını okullara göndermekte güçlük çekerler. O halde okulları da sevecen yönetici ve öğretmenlerle bir sevgi yuvası haline dönüştürmelidir. Oraya öğrenciler severek ve koşarak gitmelidirler. Sevgiyle de öğrenmelidirler.

Sevgi faktörü ailede de çok önemlidir. Çünkü ilk ve en önemli eğitim yuvası ailedir. Çocuklarına sevgi ile yaklaşan aileler onları eğitmede ve yönlendirmede daha başarılıdır. İçinde sevgi olan aile yuvasında çocuk neşeli, sağlıklı ve okulunda da başarılıdır. İçinde şiddet, öfke ve sevgisizlik olan aile yuvasında çocuklar kırgın, bezgin ve üzgündür. Kendilerine kaçacak ve sığınacak yer ararlar. Bunun için bazı çocukların aile yuvalarından kaçtıklarını görmekteyiz. Oysa aile çocuklar için sevgi ve şefkat yuvası olmalıdır. Öğretilmesi gerekenleri sevgi ortamında öğretmeli ve severek rehberlik yapmalıdır.

Pestalozzi, eğitimde sevgi duygusunun önemini şöyle dile getirmektedir: "Kutsal, iyi, eğitici olan, insanı ahenkli bir şekilde gelişmeye götüren her şey, sevgi denilen tek bir merkezden doğar. Hiç şüphe yok ki, bütün beşerî duygular arasında, çocukta insan tabiatının en yüksek, en özlü anlamını belirten sevgi duygusudur. Sevgi ve o sevgi ile birlikte çocukta fıskıran ruhî etkinlik, şüphesiz, gelişmenin müşterek, olumlu ve sarsılmaz hareket noktasını teşkil eder; ruhumuzu yükseltebilecek bütün istidatlar yalnız ve ancak ondan doğabilecektir."¹

Pestalozzi gibi eğitimde sevginin gücüne tamamen inanan Tolstoy, "Sevgi insan hayatının iç yurasıdır ve insanoğlunun tabîi olarak arzu ettiği mutluluğa ulaşmanın yegâne vasıtasıdır." Diyerek bu inancı uğruna köy okulunda tehlikelere göğüs gererek çalışmıştır. Tolstoy haklı olarak şöyle diyordu:

"Öğrencilerini bir baba veya bir anne gibi seven bir öğretmen bütün kitapları iyi bilen, fakat ne işini ne de öğrencilerini sevmeyen bir öğretmenden daha üstündür."²

Çocuk, kendisini eğiten ve öğreten insanların sevdiğini bilmelidir; aksi halde kendisinin dışlanıp itildiğini düşünebilir. Özellikle gelişme döneminde

¹ J. Leif-G. Rustin, *Pedagoji Doktrinleri Açısından Genel Pedagoji*, Ankara 1974, s. 156.

² Leif-Rustin, *a.g.e.*, s. 156.

sevgi ihtiyacı karşılanmayan çocukta, istenmeyen bir takım sosyal ve duygusal problemler görülebilir. Bu sebeple onun dayağa değil, sevgiye ihtiyacı vardır. Bu da sevginin çocuk eğitiminde esas olduğunu gösterir ³.

Sevgi, eğitimin temel direklerinden biridir. Sevilmeyen insan eğitilemez. Evlat sevgisi, öğrenci sevgisi eğitimi çekilir hale getirmekte, çocuğun yetiştirilmesindeki çileye katlanılmasını temin etmektedir. Sevgi, eğitimin çilesini mutluluğa çevirmektedir ⁴. Sevgi karşılıklı bir iletişimdir. Sevildiğini gören çocuk kendisini eğiten eğiticisini de aynı ölçü de sevecektir. Bu karşılıklı sevgi ise eğitimde verimliliği artıracaktır.

Düşmanı dost gösterecek kadar güçlü bir değişimi gerçekleştiren sevgi denen muhabbet, eğitimin önünü açmakta, amacına doğru yol almasını temin etmekte, etkinliğini arttırmakta, onu gönül faaliyeti haline getirmekte ve kalıcılığın sağlamaktadır. Sevgisiz eğitim, donuk, seviyesiz, dar ve zordur. Sevgi, eğitimin tadı, şekeri ve albenisidir ⁵.

Yaklaştrıcı, nüfuz ettirici ve süsleyici özelliği ile sevgi, bir eğitim faaliyeti yapmaktadır. Önemli olan, sevginin, eğitimin önünü açmasıdır. O zaman görülecektir ki, sevgi insanı hem Allah'a ve hem de diğer insanlara yaklaştıracak, aradaki manevî mesafeyi kısaltacaktır. Bu açıdan bakınca sevgi, bir duygu olmaktan öte, bir eğitim yuvasıdır, bir sanatkârdır ⁶.

Tohum ekmeyen çiftçi ürün alamayacağı gibi, aşısı sevgi olmayan eğitim de insan yetiştiremeyecektir ⁷. Öyleyse sevgisiz eğitim, beklenen meyvesini veremeyecektir.

Toplumumuzda uzun bir geçmişe sahip olan geleneksel çocuk yetiştirme uygulamalarında, çocuğun olumlu davranışları değil, olumsuz davranışları izlenmekte, fizikî cezalar, kokutma, ayıplama, ya da azarlama yoluyla, kötü ve istenmeyen davranışların yok edilmesine çalışılmaktadır. Bu tutum ise, çocuğun olumsuz davranışlarını baskı altında tutmasına sebep olmakta ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu tür bir uygulama, çocuğun neyi yapmaması gerektiğini öğretmektedir. Yapılan araştırmalar ise, çocuğa ne yapması gerektiğini, ödüllendirme yoluyla kazandırmanın en iyi ve etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir ⁸. Gerek öğretmenler ve gerekse aileler sevgi ve ödüllendirmenin çocuğun başarısında en önemli faktör olduğunu unutmamalıdır.

³ Beyza Bilgin, "İslâm'da Sevgi", Din Öğretimi Dergisi, sayı:17, Ankara 1988, s. 22.

⁴ Bayraktar Bayraklı, Kadın, Sevgi ve Temel Haklar, İstanbul 2000, s. 88.

⁵ Bayraklı, *a.g.e.*, s.88.

⁶ Bayraklı *a.g.e.*, s. 90.

⁷ Bayraklı *a.g.e.*, s. 86.

⁸ M. Faruk Bayraktar, "Eğitimde Disiplin, Cezâ ve Dayak Üzerine", Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı:1, İstanbul 1994, s. 98.

Sevgisiz bir eğitim-öğretim düşünülemez. Sevgi, eğitim ve öğretimdeki verimliliğin temelinde yatan en önemli faktördür. Gerek okul ve gerekse aile ortamındaki eğitimde sevginin çok önemli olması nedeniyle konuyu biraz detaylı anlatmak gerekmektedir.

A. SEVGİNİN MAHİYETİ

Sevgi, mahiyeti anlaşılması zor bir kavramdır. Sevgi konusu psikoloji, felsefe, edebiyat, tıp gibi birçok ilmin ilgi sahasına girer. Bütün bu ilimler sevgi kavramını kendi bakış açılarına göre tarif etmeye çalışırlar. Meselâ edebiyatta sevgi en güzel şiirlerin yazılmasındaki yegane sâiktir. Ortaçağ tıbbına göre sevgi ve aşk, bir çeşit hastalıktır. Teoloji ilmine göre sevgi, Allah'a yaklaşma ve onu anlamamanın en güzel yoludur. Felsefeye göre ise sevgi ve aşk mükemmel olmayanın mükemmelliğe yükselme gayretidir⁹.

Beşerî olarak ele alındığında sevgi, insan duyguları arasında en derin ve en köklü olan duygudur. İnsânî bir duygu olarak sevgi; sevenin sevdiğine karşı beslediği duygu ve sıcaklıktır. Genellikle sevgi kalbin, nesnelere ve şekillerin güzelliğine karşı meyiletmesi ve elinde olmadan akması olarak tarif edilir. Sevginin objeleri sadece maddî varlıklar olmayıp aynı zamanda mânevî ve fizik üstü varlıklar da olabilir.

Sevgi en çok psikoloji ilmini ilgilendirir. Fakat sevgi konusunda psikoloji, açık ve net bir teoriye sahip değildir. Bunun sebebi ise psikolojinin pozitif bir bilim olması, bunun tersine sevginin ise laboratuvar ortamında test edilmesinin imkânının olmamasıdır. Amerikan Psikoloji derneğinin eski başkanlarından olan Harry Harlow, bu konuda aşağıdaki samimi itirafta bulunmuştur: "Sevgi ve aşkın mahiyetini ortaya koymada psikologlar yetersiz kalmışlardır. Sevgi duygusu hakkında onların elde ettikleri bilgiler basit bir gözlemeden ileri gitmemektedir."¹⁰ Bu sebeple psikoloji, sadece sevgi konusu ile ilgili gözlemlerini ortaya koymakla yetinir.

B. İSLÂM DİNİNDE SEVGİ

Müslüman sevgi insanıdır. Hakiki müslüman sever ve sevdendir. Çünkü Kur'an'ın tarif ettiği insan aşk ve sevgi insanıdır. Maide sûresinin 54. yetinde: "Allah onları, onlar da Allah'ı sever" buyurulmakla, sevginin ve aşkın müslü-

⁹ el-İsfahânî, Kitâb al-Zebreb, Chicago, (The University of Chicago Press) 1932, s. 50-55.

¹⁰ Z. Robin, Preface, in The Psychology of Love, tahkik: Robert J. Stenberg ve Michael L. Barnes, London 1988, s. vii.

manlıkta bulunduğu takdirde Yüce Allah'ın mutlaka karşılık vereceği belirtilmektedir. 1-i İmran Sûresinin 31. âyetinde ise: "(Ey Peygamber) deki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah'da sizi sevsin. Ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı ve merhamet sahibidir." buyurulmaktadır. Burada Allah'ı sevenin peygambere uymakla bu sevgisini ispatlayacağını ve bunun karşılığında Allah'ın da bu kişiyi seveceği belirtilmektedir. Bir anlamda sevginin karşılıklı olacağı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Arapça'da "sevgi" kelimesi, "ekinin tane tutması" manasına da gelmektedir. Sevgiyi, "ekinin tane tutması" manasında aldığımızda diyebiliriz ki, Allah sevgisi duymayan insan, başaksız ekine benzer. Başaksız ekin sadece ot sayılır... Başak verip tane tutan ekin ise hem olgunlaşmış, hem de insana faydalı hale gelmiş demektir. Aynı şekilde, Allah sevgisinin gönlünde başak tuttuğu insan da, hem olgunlaşmış, hem de başkalarına faydalı hale gelmiş demektir. Başak tutma manasıyla sevgi, bereketi ve verimliliği ifade etmektedir. Allah'ı seven insan hem bereketli, hem verimli, hem de insanların ruhuna gıda olacak sevgi tohumları saçar.¹¹ Sevgi tohumları ekenlerin ektiği tohumların yeni sevgi başakları üreteceğini ve zincirleme sevginin çoğalacağını unutmamak gerekir. Sevgi eken sevgi biçer.

Allah sevgisinin tohumunu gönlünde yeşerten kimse, insanlığa kucağını açacağı için çok bereketli ve verimli ameller meydana getirecektir.¹²

Hz. Muhammet (s.a.v.) ise: "İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe gerçekten iman etmiş olamazsınız."¹³ Diyerek sevginin iman gereği olduğunu açıkça belirtmiştir. Öyleyse sevgi imanın alametidir.

Gene Hz. Muhammet (s.a.v.): "Sizden biriniz kendisi için sevip istediğini, kardeşi için de sevip istemedikçe gerçek mü'min sayılmaz."¹⁴ diyerek inananların kendileri için sevdiklerini kardeşleri için de sevmeleri gerektiğini vurguluyor.

İslam Dini'nin derin sevgi ruhuyla yoğrulmuş olan Yunus: "Gelin tanış olalım, sevelim, sevillelim" diyor. Fizik âleminde yerçekimi kanunu ne ise, insanlık âleminde de sevgi öyledir. Sevgi birleştirir, kin ve düşmanlık ise ayırır.

Mevlâna'nın dediği gibi sevgi; acıyı tatlıya, toprağı altına, hastalığı şifaya, zindanı saraya, belayı nimete ve inkârı rahmete dönüştürür. Kâinatın Allah'a itaat ve sevginin mahsulüdür. Kâinat bir sevgi yumağıdır.

¹¹ Bayraktar Bayraklı, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri, İstanbul 2002, c. 4, s. 46-47.

¹² Bayraklı, a.g.e. s. 47.

¹³ Müslim, İman, Hadis no: 93.

¹⁴ Buhari, İman, 7.

Hız. Peygamber'de insanlara ve tüm yaratılmışa karşı derin bir sevgi ve şefkat vardı. Bu konuda onun hayatında binlerce misal vardır. Bunlardan bir kaçını burada hatırlatmak isterim: "İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez." diyerek insanlara karşı merhameti, sevgiyi ve müsamahayı tavsiye etmiştir.¹⁵

Çocuklara ve gençlere derin bir sevgi ve şefkat besleyen Hız. Peygamber onların seviyelerine inerek sorunlarına eğilmiştir. Bir defasında bayram namazına giderken yolda arkadaşlarıyla oynamayarak ağlayan bir çocuğa yaklaşarak gönlünü almış ve evine götürerek karnını doyummuş, üstünü giydirmişti. Bir defasında torunu Hız. Hasan'ı öperken yanında duran Akra b. Hâbis onu görür ve "Siz çocukları öper misiniz? Benim on çocuğum var, hiçbirini öpmedim." der. Bunun üzerine Hız. Peygamber ona: "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz" der. Gene "Siz çocukları öper misiniz? Biz öpmeyiz." diyen bir kişiye: "Allah senin kalbinden merhameti kaldırdıysa ben ne yapabilirim" diye tepkisini gösterir.¹⁶ O, çocuklara, yetimlere, düşkünlere, yoksullara devamlı sevgi ve şefkatle bakarak yardımcı olmuştur. "Çocukları sevmeyen bizden değildir."¹⁷ diyerek çocuk sevgisinin önemine dikkati çekmiştir. Bitkiler, hayvanlar ve diğer yaratıklara karşı hep sevgi ve şefkatini göstermiştir.

C. AİLEDE SEVGİ

Yapılan gözlemler göre psikologların ilgisini anne ile bebek arasındaki ilişki çeker. Sevgi duygusunun ortaya ilk çıkış anını anne ile bebek arasında doğum ve doğum öncesi ilişkiye bağlarlar. İnsan, sevgi duygusunu doğumdan itibaren ilk defa annesine karşı hisseder. Hatta Suttie adlı psikolog sevginin insan oğlunda bilinçli olarak bir başkasına yönlendirilen ilk duygu olduğunu söyler.¹⁸ Suttie'nin bu sözleri insanın tattığı ilk duygunun sevgi olması açısından son derece dikkat çekicidir. Bu teorinin doğru kabul edilmesi halinde sevgi insan psikolojisinin en köklü unsuru olmuş olur. Bu da bizi sevginin insan ve kâinat arasındaki ilişkileri düzenleyen veyahut ta düzenlemesi gereken belli başlı faktör olması sonucuna götürür.¹⁹

Sevgi kavramının psikolojik boyutta en güzel tariflerini Gazzâlî verir. Ona göre sevgi "İnsanın kendisine mutluluk veren bir nesneye karşı meyletmesi-

15 es-Seyyid, Ahmed el-Haşimi, Muhtar-ül Ehadis'n-Nebeviyye, Kahire 1948, s. 175.

16 Buharî, VII, 75.

17 Tirmizî, Birr 15.

18 I. D. Suttie, The Origins of Love and Hate, London, Short Run Press, 1988, s. 31.

19 Süleyman Derin, "Gazzâlî'de Allah Sevgisi", Tasavvuf, Ankara 2001, s. 145.

dir.²⁰ Bebeklik döneminde çocuk şüphesiz ki en çok kendine yakın olan ve onun her türlü ihtiyacını karşılayan annesini sevecektir. Bebeklik döneminde sadece anneye hasredilen bu sevgi daha sonra başka insanlara ve nesnelere de yönelmeye başlar. Meselâ belli bir süre sonra bebeğin dikkat ve sevgisi oyuncaklar, oyun oynamaya, daha sonra da arkadaşlarına yönelir. Böylece çocuk büyümesi esnasında ihtiyacına göre sevgisini yönlendirir. Bilhassa çocukluk döneminin sona ermesi ve ergenlik dönemine girilmesi ile sevgi daha çok karşı cinsle doğru yönelir. Gençlik döneminde karşı cinsle duyulan sevgi ve aşk en üst seviyede devam ederken orta yaşlılıkta bu sevgi yerini daha çok mal ve servet sevgisine bırakır.²¹

Gerek çocuk eğitiminde, gerekse ana-baba-çocuk üçgeninde, sevginin özel bir yeri, anlamı ve etkisi vardır. Ancak, sevgi sözcüğünün tanımında, görüş birliği olmadığı görülür. Sevgi, anne ve baba tarafından farklı yorumlanır. Kimine göre çocuğu sevmek, öpmek demektir. Kimine göre de kucaklamak. Oysa, sevmek, çocukla bütünleşmek, onunla bazı etkinliklerinde beraber olmak ve bir birey olarak onun gerçeklerini anlamaya çalışmaktır.

Çocuğun ve çevresinin karşılıklı saldırganlık gibi görünen davranışlarının temelinde, aslında iki tarafın da karşılıksız kalacağından korktuğu sevmeye isteği yatmaktadır. Çocuk, sevildiğini hissetmeden yaşayamaz. Çünkü çocuğun dünyasının tek dayanağı ve anlamı ana-baba sevgisidir. O, bu sevgiyi yitirmemek için gösterdiği çaba sayesinde zamanla kendi kendisini yönetmeyi öğrenir.

Çocuğun taşkın bir sevgiyeye ihtiyacı vardır. O, annesinden ve babasından farklı nitelikte sevgi bekler. Bu sevginin özellikle kendi şahsına yönelik olmasını ister. Beceri ve yetenekleri sevgi sebebi olmamalıdır. Sözgelimi, iyi huylu bir çocuk olması, ya da iyi notlar alması için değil de, şartsız olarak, gerçekten sevildiğinin kanıtlanmasına ihtiyacı vardır. Sevildiğinden emin olan çocuk, sevgisini beklediği kişileri azaba sokarak inatçı bir biçimde hoş gitmeyecek davranışlar içine girmez.

Sevgi, temelde çocukla geçirilen zaman anlamına gelmektedir. Siz ister çocuğunuza çok zaman ayırmak arzusunda olun, ister olmayın, çocuk her şeyin farkındadır. Ne onu oyunağa boğmak, ne bol öpücükle karşılamak, ne eğitim konusunda ona üstün olanaklar hazırlamak, ne de sosyal açıdan her türlü avantajı sağlamak onunla birlikte sevgi ile bütünleşerek geçirilen zamanın yerini doldurabilir. Çocuk, onunla birlikte geçireceğiniz zamana koşut olarak, onu sevip sevmediğinizi bilecektir. Sevgiyeye olan eğilim, insanlarda doğuştan varolan doğal

20 Gazzâlî, Ebû Hâmid, İhyâü Ulûmi'd-dîn, Beyrut 1992, c. 4, s. 312.

21 Gazzâlî, İhyâü Ulûmi'd-dîn, c. 4, s. 326.

bir yetidir. Ancak sevginin ifadesi, öğrenilmiş bir davranıştır. Çocuğun sizin onu sevdiğinizi bilmeye ihtiyacı vardır. Bu karşılıklı ilişki, çocuğun gelecekteki yaşamının temel taşlarını oluşturacaktır. Bu nedenle anne ve babalar, çocuklarına olan sevgilerini onlara zamanlarını vermekle gerçekleştirmelidirler. Çocuk, toplumsal değerlere ve güvene ancak böyle bir ortam içinde kavuşabilirler. Ana-babanın sözcüklerinden çok, hareket ve davranışları büyük önem taşır. Burada vurgulanması gereken nokta, eğitimde iki farklı yöntemin uygulanmakta olduğudur. Bunlardan biri, amaca sağlıklı bir biçimde ulaşabilmek için çocukla kurulacak ilişki yoluyla faaliyeti paylaşma, ikincisi ise, konuşmadır. Birinci yolda, çocukla seçilen zaman içinde birlikte olarak onda çaba, değer, oyun, benlik, disiplini gibi ölçütlerin oluşumu sağlanır. İkinci yol ise, yapılması ve yapılmaması gereken kurallar dizisinin çocuğa yalın bir biçimde sunulmasından ibarettir.²²

Çocukla kurulacak iletişim içinde, ana-babanın eleştirici bir tutum içinde olmaması gerekir. Örneğin çocukta yanlış bir yargının varlığı saptandığında, ona niçin böyle düşündüğü sorulmalıdır.

Çocuk, kendisine zorla kabul ettirilmeye çalışılan bir istekle karşılaştığında, sevgiyi kaybetme korkusu içine girer. Bu durum, çocukta isteklerinin anlaşılmadığı kanısı uyanınca da görülür. Aynı durum, anne ve baba için de geçerlidir. Onlar da karşıt isteklerini çocuğa zorla kabul ettirmek isterken çocuğun sevgisini kaybetme korkusu duyarlar. Birçok ana-baba, çocuklarının bağımsızlık kazandığını görmekten endişelenirler. Bu endişe, sadece kendilerinden bir şeylerin koparılmasıyla ellerinde hiç bir şey kalmamış gibi hissetmelerinden kaynaklanmaktadır. Aynı endişenin temelinde, kendi yardımları olmaksızın çocuğun yalnız başına yönlenebileceği inancı da yatmaktadır. Bu nedenle çocuğun başarısız girişimleri, zaman zaman ana-babaya doyum sağlamak ve onların vazgeçilmez olduğunu kanıtlamalarına imkân vermektedir.

Bazı ailelerde ana-babalar çocuğa sevgi göstermedikleri halde, onun kendilerini sevmeye ve bu sevgiyi göstermeye mecbur olduğunu kabul ederler. Bu anlaşmazlıktan kaynaklanan saldırganlık, hüsrana uğramış sevginin bir şeklidir. Ana-babalar, özel nitelikli bir sevgi ve kendilerinin vazgeçilmez olduğunu hissetmek isterler. Bu yüzden çocuktan "kendisi için yapılan fedakârlıkların" anlaşıldığını gösteren davranış beklerler.²³

Kendisine değer verilmediğini gören çocuk da, zamanla kendisine değer vermemeye başlar. Giderek herhangi bir şeyi yapmak için çaba gösterme gereğini duymaz. Hatta yaşamak için bile çaba göstermez. Sürekli olarak itilen ve

²² Haluk Yavuzer, Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul 1995, s. 34-36.

²³ Yavuzer, a.g.e., s. 37.

dışlanan çocuk, kendisine yaşama hakkının bile verilmediği kanısına varır. O, sadece zevk verici prensiplere karşı hassastır. Kendisine kimsenin ilgi göstermemesi onun dış dünyaya olan ilgisizliğini artırır. Bu da anti-sosyal davranışın (suç işlemenin) sebebi olabilir. Böyle bir durumda, anne ve babanın, "Bu çocukla uğraşmaya değmez!" diyerek olaya olumsuz yaklaşımları, daha önce yapılan yanlışlık ve kötülüğü daha da artırır.²⁴

Biyolojik bir temelden başlayarak zenginleşen anne sevgisinin kararsız oluşu, çocuğun duygusal besiden yoksun büyümesine neden olur ki, bu da beraberinde çeşitli uyum ve davranış bozukluklarını getirebilir. Çünkü sevgi yoksunu olan çocuk kendini dışlanmış, atılmış olarak düşünür ve güvensizlik duygusu gelişir.

Çocuğuna karşı sert ve acımasız bir tavır içinde olan bir anne, bu tutumuna rağmen çocuğunun kendisinden başkasını sevmesini istemeyebilir. Burada sevgi ile kıskançlık arasında yakın bir bağlantı vardır. Böyle bir anne, sevgi ve şefkatsiz bir çocukluk dönemi yaşamayı nedeniyle çocuğuna sevgi ve şefkat aktarmaz, ya da sevgisini gösteremez. Sevgi gösterme arzusu, bir tür küskünlük ve hınç biçiminde kendini gösterebilir. İşte böyle durumlarda, sevgi belirtisi son derece ilkel biçimde ortaya konur. Anne, çocuğunu, kendi kendine hissettiği suçluluktan dolayı cezalandırmak isteyebilir ve ona göstermek istediği her şefkat atılımı, hissettiği acıyı artırabilir.

Sonuç olarak denebilir ki, sevgi, çocuğun gelişim ve eğitimi için gerekli su ve gübredir. Bu su ve gübre, zamanında yeterince verilemediği takdirde, çeşitli sosyal ve duygusal nitelikte yaralar açılabilir. Açılan bu yaraların yıllar sonra onarılması mümkün olamadığı gibi, çocukluk yıllarında duygusal besiyi yeterince alamamış annenin büyüttüğü çocukta da benzer yaraların açılabilme şanssızlığı vardır.

1. Sevgi Güven Duygusu Verir

Çocuklukta sevginin ana ve baba gibi bir iki kaynaktan alınması önemlidir. Ayrıca sevgi ilişkisinin sürekli alınması önemlidir. Çok değişik kişilerden gelen sevgi, doyurucu olmaz. Örneğin çok kalabalık ailelerde, sevgi gereksinimini çok değişik kişilerden ve düzensiz olarak karşılayan bir çocuk güven duygusunu geliştiremez. Akralar arasında elden ele gezen çocuklar, sevilse de doyumsuz kalırlar. Dilimizde bu sakıncayı çok iyi anlatan bir Atasözü var: "Bir çocuğun kırk ebesi olunca ya kör kalır, ya topal!"²⁵

24 Yavuzer, *a.g.e.*, s. 38.

25 Atalay Yörükoğlu, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayın-Dağıtım, İstanbul 1993, s. 183.

2. Sevgide Süreklilik Olmalıdır

Sevgi konusunda başka bir gerçek daha var. O da sevilme gereksiniminin yaşam boyu sürdüğüdür. Sevgi, açlık ve susuzluk sürekli doyurulmak isteyen bir duygudur. Yaşamda sevgi boşluğunu dolduracak, onun yerine geçebilecek başka bir şey gösterilemez. Ana kucağındaki yavru da, seksen yaşına gelmiş insan da onsuz edemez. Doğaldır ki her çağda sevilme gereksinimi bir değildir. İlk yaştan başlayarak, anadan alınan sevgi gelişerek ve çevreye yayılarak zenginleşir. Ama sevilme gereksinimi azalmadan, yalnız biçim değiştirerek sürüp gider. Hep alıcı durumda olan çocuk önce aile üyeleriyle, sonra da çevresiyle sevgi alışverişine girer. Başka bir deyişle çeşitlilik kazanır. Sevgi ilişkisini ailesi dışına taşıramayan bir kişi, bu gereksinimi tam karşılanırsa bile olgun bir kişi sayılamaz.²⁶

3. Sevgi Başarıya Götürür

Kişi yaşamında ne denli başarılı, ne denli varlıklı olsa da sevgiyi yitirdiği zaman kendini boşlukta bulur. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak girdiğimiz birçok işler, başarıya ulaşma tutkusu hep bu beğenilme ve sevinilme gereksiniminin karşılanması amacını taşır. Wictor Hugo'nun dediği gibi, "Yaşamda en yüce mutluluk, sevildiğini bilmekten gelir."

4. Sevgide Eşitlik

Şurası bir gerçek ki göze batan bir ayırım yapılmısa da her çocuk değişik ölçüde sevilir. Bir kez, çocuklar, zekâ, yetenek ve sevimlilik bakımından ayrılık gösterirler. Doğuştan gelen bu ayrılıklardan başka, çocukların geliştirdiği kişilik özellikleri de ana-babanın hoşuna giden ya da yadırgadıkları cinsten olabilir. Genellikle çocuklarda beğenilmeyen huylar, yarı şaka yarı ciddî öteki eşe mal edilir.

Çocuklarımızı değişik sevişimiz, bir yandan onların ayrı özellikler taşımalarından, öte yandan kendi tutumuzu etkileyen bilinçli ya da bilinçsiz nedenlerden ileri gelmektedir. Bu nedenle, açığa vurmaya çekinsek de, her birine biraz değişik biçimde kanımız kaynar. Ama, gönlümüzde hepsinin ayrı ve vazgeçilmez bir yeri olduğunu da biliriz. Kimi daha zekâdır; kimi daha sokulgan ve sevimlidir; kimi daha söz dinler ve yardımcıdır. Çocuklarımıza duyarlı teraziyle tartarak sevgi dağıtamayız. Çocuk yönünden önemli olan sevildiğine güvenmektir. Başka bir deyişle başarılı, sevimli, uslu, ya da güzel olduğu için değil; çocuğumuz olduğu için, kendisi olduğu için sevildiği inancını ona verebilmektir.

Bu bakımdan, çocuklar arasında karşılaştırma yapmanın yıkıcı etkisini belirtmenin tam sırasıdır. Her ana-babanın, ara sıra başvurmadan edemediği bu

26 Yörükoğlu, a.g.e., s. 184.

yöntem, sanıldığından daha sakıncalıdır. Bu yöntem, çok seyrek ya da hiç kullanılsa daha iyi olur. Aslında ana-babalar, bu yolla çocuğun kıvılcıktan çabasını artıracığını sanırlar. Oysa istenenin tam tersi sonuç alınır. "Daha düzenli çalış, sen de başarılı olabilirsin, istersen bir dene!" demek yüreklendirici bir tutumdur. Buna karşılık, "Utan! Şu notlarına bak aptal! Abinden örnek alsana!" sözü ağabeye karşı hınç besleten ve kendine güvenini sarsan bir yaklaşımdır. "Bunu küçük kardeşin bile bilir! Sen beceremiyorsun, götür de o yapsın!" gibi sözler çocuğu kırdığı gibi, kardeşleri de birbirinden soğutur.

Kimi evde, çocukların açıktan paylaşıldığı görülür. "Benim kızım, senin oğlum" ayrımı yapılır. Ana en büyük kızını, baba da bir oğlunu kendine ayırmış gibidir. Ana, oğullardan birini kendine dayanak olarak seçer. "Benim hakikatli oğlum! Sen başkasın; bana senden hayır var;" diye, onu kendi yanına çekip gerektiğinde babaya karşı kullanır. Baba da kızlardan birine ayrı bir düşkünlük gösterir. Açıkça "Biricik kızım! Babasının kızı! Bu evde beni anlayan bir tek sen varsın!" diyerek, kendine ortak yapar. En sakıncalı tutum olan bu biçim bir paylaşma, çoğunlukla ana ile baba arasındaki çatışma sonucu ortaya çıkar. Bu çatışmaya itilen kardeşlerin ilişkileri de hiçbir zaman uyumlu olmaz.²⁷

5. Sevgi Ölçülü ve Dengeli Olmalıdır

Her şeyde bir ölçü ve denge olmalıdır. Yetersizlik ve aşırılık hiç iyi bir durum değildir. Çocuğa karşı sevgide de yetersizlikten ve aşırılıktan kaçınmak gereklidir. Sevgi ilacı dozajına uygun verilmelidir. Aksi takdirde kötü netice doğurabilir.

Çocuk terbiyesinde ebeveyn ve öğretmenlerin genellikle yaptıkları hatalardan biri de çocuklara tahakküm etmektir. Çocukları eğitirken takip edilecek yol, onlara hükmetmek değil, onları kendi kendilerini idare edecek şekilde yetiştirmek ve onlara hayata intibak edecek tarzda hizmet etmektir.²⁸

6-Aşırı Sevgi

Bazı ana-babalar çocukları üzerinde aşırı sevgi gösterisi ve korumacılıkta bulunurlar. Yemek yemesi konusunda aşırı ısrarkâr olurlar. Çocuk, bu ısrarlar karşısında nazlanır. Yiyecekse yalvarttırmak için yememe gösterisinde bulunur. Yemek, oyun ve oyuncak konusunda aile bireylerini arkasından koşturur durur. Oysa kendi haline bırakılsa acıkınca kendiliğinden yiyecek, oyun isteyince kendiliğinden istediği oyuncaklarla oynayacaktır. Aşırı sevgi gösterisi yapılan bu çocuklar ellerinden tutularak okula götürürler. Oysa diğer arkadaşları güle-oyna-

27 Yörükoğlu, a.g.e., s. 185-186.

28 Hasan Mahmut Çamdibi, Eğitim İlkeleri ve Rehberlik, İstanbul 2000, s. 18.

ya kendi başlarına okullarına gitmektedirler. Sevginin böylesi çocuğa destek değil, köstek olur. Bu durum aileyi de yorar.

Sevgi çokluğu çocuğun eğitimine engel olmamalıdır. Eğitim için gerekli metotların uygulanmasını önlememelidir. Ana-babanın, yavrularının yorulup üzülmemesi ve rahat etmesi için onu terbiye eden ciddî işleri ihmal etmeleri, aslında şefkat değil, bir nevi ihanettir.²⁹ Ana-babanın çocuklara karşı takındıkları en yaygın tavırlardan aşırı koruma, aşırı hoşgörü ve düşkünlük, çocuklara boyun eğme ve çocuklar arasında ayırım yapma³⁰ gibi çocuğun ilerdeki hayatında bağımlılık, bencillik, hükmetme ve saygısızlık, saldırganlık gibi olumsuzluklara yol açan tutum hataları, hep sevginin ölçüsüz ve sınırsız olmasındandır.³¹

Hoşgörü, çocuğu canının istediğini yapmakta serbest bırakmak anlamına alınmamalıdır. Böyle bir sınırsızlığı modern psikoloji de tasvip etmez. Çocuk, zaman zaman engellenmelidir. İtaate alıştırılmalıdır. Çocuğa olmaz demenin zorluğundan kaçan bazı anne-babalar, bu konuda modern psikolojiyi bir sığınak gibi görürler. Bu düşünce yanlıştır.³²

7. Sevgi Yetersizliği

Aşırı sevgi kadar çocuğa karşı sevgi yetersizliği de hoş değildir. Çeliğe yeterince su verildiği gibi çocuğa da ölçüsünce sevgi verilmelidir. Bazı ana-babalar çocuğun ruhunun ihtiyacı olduğu sevgiyi onlardan esirgerler. Çocuklarını öpmeleri ve kucaklamaları soğuktur. Bazen de bunu dayak ve şiddet takip eder. Çocuk, hakkı olan kollanma ve korunmadan, sevgi sıcaklığından yoksundur. Kendisinin sevilmediğini hisseden çocukların içi buruk ve eziktir. Kendilerini devamlı desteksiz ve itilmiş görürler. Bu durum kendilerini hayata küstürür. Okullarında başarısız olurlar. Aile baskısı, kendilerini pısrıklaştırmıştır. Büyüdüklerinde bir işe teşebbüs cesaretini kendilerinde bulamazlar. Sevgisiz veya şiddet içinde yetişen bu çocukların kendilerinde bulunan yetenek ve beceriler de israf edilmiş olmaktadır. Kavgalı, huzursuz, bölünmüş veya ikinci evlilik yapmış ailelerin çocuklarında bu durum daha fazladır.

Çocuğuna soğuk davranan ana-babalar, çocuklarının hiçbir yaramazlığını hoş görmezler. Cezalandırmak için bahaneler ararlar. En ufak bir yanlışlıklarını dahi görerek onları aşığalarlar veya çeşitli yöntemlerle cezalandırırlar. Başarılarını ise görmezlikten gelerek ödüllendirmezler. Sanki çocuk doğuştan kötüymüş gibi bir duygu aşlamak isterler. Ailede sevgiyi bulamayan bu çocuklar çareyi evden kaçmakta bulurlar. Eğer dışarıda bir suç işlemişlerse evde en büyük ceza

29 Kınalızâde Ali Efendi, Ahlâk-ı Alâ'i, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, Tarihsiz, s. 115.

30 Haluk Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, İstanbul 1982, s. 153-155.

31 Abdurrahman Dodurgalı, Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler, İstanbul 1999, s. 31.

32 Fitzhugh Dodson, Çocuğunuzu Tanıyor musunuz?, İstanbul 1995, s. 16.

kendilerini beklediğini bildiklerinden eve dönmek istemezler. Evde bulamadıkları sevgi ve ilgiyi başka yerlerde aramaya başlarlar. Fakat ailede verilmesi gereken bu sevgi ve ilgiyi bir türlü bulamadıklarından kendilerini boynu bükük, ezik ve yıkık hissederler. Artık onlar sokak çocuklarıdır. Gerekli ilgi ve sevgiyi bulamadıklarından ailelerine ve içinde yaşadıkları toplumlarına küskündürler. İhtiyaçlarını karşılamak için bazen de suç işlemek durumuna düşerler.

Yeterli sevgi çocuğu ailesine ve toplumuna bağlar; sevgi yetersizliği ise onu aile ve toplumundan dışlayarak yalnızlığa iter. İçi buruk, boynu bükük ve hayatta başarısız olur.

8. Ceza ve Ödül

Uygulamalar çocuğun başarısında cezalandırmadan çok ödüllendirmenin daha etken olduğunu göstermiştir. Çocuk suç işlediğinde hemen cezalandırma yoluna gidilmesi çocuğa sevilmediği duygusunu verebilir. Hele çocuğa hak etmediği bir cezayı vermek onun ruhunda onarılması güç yıkıntılar meydana getirir. Bunun için çocuğa ceza yerine hatalarını düzelterek rehberlik yapılmalıdır. Kasıtlı işlediği suçların nedenleri araştırılarak suça iten şartlar ortadan kaldırılmalıdır. Şayet ceza verilmeye mecbur kalınmışsa ceza işlediği suçla orantılı olmalı ve cezanın nedenleri çocuğa mutlaka açıklanmalıdır. Yoksa çocuk kendisine haksızlık yapıldığı vehmine kapılabilir. En güzeli çocuğa hiç ceza verilmeden sevgiyle rehberlik yapılarak bulunduğu kötü durumlardan kurtarılmasıdır.

Çocuğu cezalandırmada azarlama, dayak ve şiddete asla yer verilmemelidir. Bu durum çocuğu daha kötü duruma götürür. Pısrıklaştırır, kabiliyetlerini köreltir. Hayata küstürür. Başarısız ve mutsuz yapar.

Çocuğun başarıları ailede mutlaka ödüllendirilmelidir. Ödül, daha başarılı olmaya teşvik eder. Ödül maddî olabileceği gibi bazen sözlü bir övgü de olabilir. Övgü ve takdir sözcükleri çocuğu ruhen rahatlatır. Aileye karşı sevgi bağlarını güçlendirir. Başarının dinamizmi olur. Kişiliğini ve kendine güveni geliştirir. Ödüllendirme çocuğa, aile ve toplumda değer verildiğini hissettirir. Öyleyse çocuğa ceza değil ödül düşünmelidir. Ödül, çocuğa sevildiğini hissettirmenin bir başka yoludur.

Ailede sevgi, çocuğu yalnız öpmelerin, okşamaların sayısıyla ölçülecek bir duygu değildir. Onu açığa vurmanın çok çeşitli yolları vardır. Bir sıcak bakış, tatlı gülüş, bir şefkatli dokunuş, bir hediye veya bir ödül binlerce sevgi sözcüklerinden daha etkili olabilir. Sevgi ve övgüyle gelişen çocuk başarıya zevkle ve hızla koşar. Yeter ki aile çocuğunu sevmesini ve sevdirmesini bilebilsin.

Sevgi denizinin yontmayacağı sert taş yoktur. Sevginin bütün eksiklikleri gidereceği asla unutulmamalıdır.

D. OKULDA SEVGİ

Okuldaki sevgi ortamı çocuğu okula bağlayan ve başarısını etkileyen en büyük etkidir. Okulunu seven çocuk kendisine öğretilmek istenen konuları se-
verek öğrenir. Okul sevgisiyle öğrenme sevgisi paralellik gösterir. Okul ortamın-
dan nefret eden çocuk öğrenmekten de nefret eder. Başarısız olur. Sınıfta derse
ilgi göstermez. Ödevlerini yapmaz veya isteksiz yapar. Sınıf arkadaşlarıyla ge-
çimsizdir. Okul ve öğretmen disiplinini kabul etmek istemez. Bunun için dağı-
nık ve tertipsizdir. Ders esnasında kalem yontma veya kemirme, çeşitli eşyalar-
la oynama, arkadaşlarıyla konuşma veya onları rahatsız etmeyle zamanını öldü-
rür. Dikkatini toplayarak kendisini dersine veremez. Huysuz ve tedirgindir. De-
vamsızlığı fazla yapar. Bazen okuldan kaçır. Ailesi okula gitmesi için zorladı-
ğında eve de gelmek istemez. Sevgi, çocuğu okula bağlar, sevgisizlik ise okul-
dan çıkarır.

1. Öğretmenin Öğrencisine İlgisi ve Sevgisi

Öğretmenin öğrencisine karşı gösterdiği sevgi ve ilgi öğrenciyi kendisine
bağlar. Bu sevgi ve ilgi öğrenciyi öğrenmede devamlı alıcı durumda tutar. Öğ-
retmen öğrencisini sevdiğini davranışlarıyla göstermelidir. Onlara karşı soğuk
ve somurtkan olmamalıdır. İsimlerini öğrenmeli ve onlara isimleriyle hitap et-
melidir Soru sorduklarında terslemeden ve güler yüzle cevaplamalıdır.

Öğretmen her öğrencisi için karteks veya dosya tutabilir. Onların davra-
nışları, özel durumları, aile yapıları, ilgi duydukları konular, başarıları, yetenek-
leri, hoşlandıkları hususlar not edilir. Bu bilgilere yeri geldikçe başvurularak
hangi öğrenciye ne şekilde davranılacağı ve rehberlik edileceği konusunda karar
verilebilir. Dengeli bir ilgi ve sevgi için öğretmen öğrencisini iyi tanımalıdır.
Öğrencisini yeterince tanıyamayan öğretmen ona gereğince faydalı olamaz.

Çocuğa sevgi göstermek esas olmakla birlikte, bazı bilginler öğretmenin
mutedil bir yapıda olmasını tavsiye ederek şöyle demişlerdir: "Çünkü öğretmen
çok yumuşak olursa, otorite kurup disiplin sağlayamaz, cezalandırmada başarılı
olamaz, dersinde küstahlık yapılıır. Buna karşı çok sert olursa, çocuklar korkar,
soru soramaz, dersten soğur, neticede eğitim ve öğretimden nefret ederler."³³ Her
zaman sert ve asik suratlı olmak nefrete, mesâfesiz yaklaşımlar da laubâliliğe se-
bep olabilir.³⁴ Diğer taraftan sevgi, şefkat ve sempatinin öğrenci üzerinde disip-
lin sağlamada başarı oranının %94 olduğu tespit edilmiştir.³⁵ Şu durumda öğret-

33 Kınalızâde Ali Efendi, İlm-i Tedbiri'l-Menzil, Mısır 1248/1832, s. 33-34.

34 el-Kâbisî, İslâm'da Öğretmen ve Öğrenci Meselelerine Dair Geniş Risâle, çev. Süleyman Ateş-R. R. Öymen, Ankara 1966, s. 53.

35 Nelson L. Bossing, Orta Dereceli Okullarda Öğretim, çev. N. Sarı, İstanbul 1955, II, 240.

men öğrencilerini kendi çocuğu yerine koymalıdır. Onlara baba sevgisi ve şefkati göstermelidir.³⁶

Okul idarecilerinin ve öğretmenlerin özellikle öğretim yılı başında öğrencilere karşı sergiledikleri tutumlar önemlidir. Daha okula yeni gelen bu öğrencilere sert, hırçın, öfkeli ve somurtkan davranmak öğrenciyi okuldan soğutarak başarısız bir duruma itebilir. Sevgi, şefkat ve sempati ile karşılanan öğrenciler ise kendilerini okullarından bir parçaymış gibi hissederler. Okul yöneticilerini ve öğretmenlerini severler. Eğitim yılı boyu severek öğrenirler. Başarıya doymazlar.

Her çocuğun kendini duygusal ve sosyal açıdan güvenli hissedebileceği, korkularını ve güvensizliğini yenebileceği, öğretmenin ve arkadaşlarının ona gülmeyeceği bir ortama ihtiyacı vardır. Ancak bundan sonra çocuk korkularını ve güvensizliğini yenmeye ve okulda başarılı olmaya başlayabilir.³⁷

Öğretmen öğrencisini sevgiyle motive etmelidir. Çocuğun başarısızlıklarından çok başarılı yönlerini ön plana çıkarmalı ve her olumlu başarısını överek veya ödüllendirerek onu onure etmelidir. Sevgi ortamında böyle bir davranış öğrenciyi daha başarılı yapacaktır.

Öğretmen, korkulan kişi değil sevilen ve sayılan insan olmalıdır. Unutulmamalıdır ki korku kaçırır, sevgi yaklaştırır. Kaçan öğrenci değil, yaklaşan öğrenci öğrenir. Öğretmen sevilen kişi olduğu kadar öğrencilerine öğrenmeyi de sevdirmelidir. Öğretmen sevgisi, öğrenci sevgisi ve öğrenme sevgisi başarının dinamizmidir.

2. Ailedeki Sevgi ve Desteğin Okul Başarısına Etkisi

Çocuğun okuldaki başarısı konusunda ailenin tutumu ve desteği çok önemlidir. Ailesinden maddi-manevi her türlü desteği gören çocuk okulda başarılı olur. Hiç şüphesiz bu desteğin en önemli unsuru huzurlu aile ortamıdır.

Çocuk sıcak, sevecen ve tutarlı bir aile ortamında huzur ve sevgiyi bulur. Kendi kendine yetmeyi, kendinden hoşnut olmayı, kendine saygı duymayı öğrenir. Çünkü "kabul görmekte" ve "kişiliğine saygı" duyulmaktadır. Özgüvenli olmak çocuğun çevresine karşı güven duymasını sağlar.³⁸

Çocuğun temel ihtiyaçları aile tarafından karşılanamıyorsa, ailede kavgalar, çekişmeler, yoksulluk, boşanma, anne veya babanın yeniden evlenmesi, ölüm olayları, hastalık, kardeş doğumu gibi konular çocuğu strese iter ve okul-

36 H. Ali Koçer, Eğitim Tarihi, Ankara 1980, 1, s. 53.

37 Haluk Yavuzer, Çocuk Eğitimi El Kitabı, İstanbul 1999, s. 167.

38 Yavuzer, a.g.e., s. 161.

da başarısız yapar. Sevgi ortamı olmayan ailelerde çocukta sürekli bir huzursuzluk doğurur. Bu durum da çocuğun çalışma zevkini köreltir. Sevgisiz ve huzursuz bir ortamda ödevlerini hazırlayamaz, derslerine çalışamaz.

Ailenin çocuğun başarılı olması için yapacağı en büyük destek sıcak bir sevgi ortamında onu ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe yönlendirmek, ihtiyaçlarını karşılamak, sorunlarını çözmek, çalışmaya motive etmek ve başarılarını ödüllendirmektir. Bütün bunları yaparken çocuğa asla baskı uygulamamalı ve onu başkalarıyla da kıyaslamamalıdır. O, her geçen gün daha ileri giderek kendisiyle yarışmalıdır. Çekemeyeceği yükü ona yüklemek veya kendisinden daha başarılı olanlarla kıyaslamak ona sevgi yerine nefret ve sevgisizlik kazandırır. Anne-baba çocuğunun yeteneğinin üzerinde bir başarı bekleyerek onu cesaretsizliğe itmemelidir.

Kişi evladına ne kadar çok sevgi beslerse o kadar iyi eğitir. Şöyle de denebilir: Ebeveyn, çocuğunu ne kadar iyi eğitmişse ve bu konuda ne kadar çok gayret sarfetmişse, evladını o derece fazla seviyor demektir.³⁹

Ailedeki sevgi, çocuğun başarısının itici gücüdür.

E. SEVGİ FAKTÖRÜNÜN MESLEK SEÇİMİNE ETKİSİ

Sevgi ortamında yetişen çocuklar kabiliyet ve görüşlerini serbestçe çekinmeden gösterebilirler. İlgi ve kabiliyetlerini kolayca anlamak mümkündür. Baskı altında büyüyen çocuklar çekingenlik ve ürkeklik gösterdiklerinden kafalarındaki düşüncelerini açığa vuramadıklarından ilgi ve kabiliyetleri ile meslek seçimindeki düşünceleri kolayca tespit edilemez. Anlaşılmadıklarından isabetsiz ve sevmedikleri mesleklere yönlendirilmiş olabilirler.

Çocukların gelişme çağlarında onlara sevgi ve şefkatle davranıldığında ilgi alanları daha kolay anlaşılacağından öğretmen ve veliler buna özen göstermelidirler. Sevgi içinde oynadıkları oyunlar, ilgi duydukları oyuncaklar, yapmaya çalıştıkları işler, sevdikleri dersler ve büyüyünce ne olmak istedikleri konusundaki beyanları onların meslek seçiminde önceden yakalanabilecek önemli ip uçlarıdır. Hatta bazı ülkelerde bu konularda daha çocuk yuvaya giderken dosyaları tutulmaya başlanır ve eğitimi boyunca bu dosyalardaki bilgi fişlerinden yararlanılarak çocuğun mesleği ve diğer konularda isabetli kararlar verilebilir.

Aileler ve öğretmenler çocukları sıcak bir sevgi ortamında gözleme tabi tutarak gelecekteki ilgi duydukları mesleği seçebilir ve o mesleğe yönlendirebi-

39 Abdurrahman Dodurgalı, Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler, İstanbul 1999, s. 133.

lirler. Fakat bunu yaparken yanlış adım atmamaya ve isabetli seçim yapmaya özen göstermelidirler. Rehberlik büroları testlerinden yararlanmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sevgi olmayan yerde nefret, sıkıntı ve başarısızlık vardır. Sevginin bulunduğu yerde de neşe, mutluluk, huzur, başarı ve verimlilik vardır. Kişinin yetişmesinde, gelişmesinde ve başarısında sevgi önemli bir rol oynar. Bunun için sevgi ailede, okulda ve yaşanan her ortamda devamlı olmalıdır. Sevgi insanları birbirine yaklaştıran, dayanıştıran, yardımlaştıran ve bütünleştiren bir iksirdir. Toplum yapısının harcıdır. Bunun için sevgi insan topluluğunun olduğu her yerde yeterince olmalıdır. Kâinatın mayası sevgi, saygı ve muhabbetir.

Çocuklukta sevginin ana-baba gibi iki kaynaktan alınması son derece önemlidir. Bu sevgi çocuğun bedenî ve ruhî gelişiminin en temel ihtiyacı olması yanında hayattaki başarılarında da en önemli etkidir. Ailesinden sevgi gidasını yeterince alan çocuk okulda ve daha sonraki iş hayatında başarılı olur. Bunun için çocuk, ailede ve okulda sevildiğini hissetmelidir. Bunun için şu hususlara dikkat etmelidir:

Kişi, yaratana ve yaratılmışı sevmelidir. Allah, kendisi ve çevresiyle sevgi bağlarıyla bağlanarak bir barış ve huzur içinde olmalıdır. Sevmeli, sevilmesi ve sevdirmelidir. Kendisini böyle hisseden kişilerde zaten çocuk sevgisi olmak durumundadır.

Ailede ve okulda çocuk kendisine önem verildiğini ve sevildiğini hissetmelidir.

Çocuğun gösterdiği çabaya saygı duyulmalı, başarıları övülmeli ve ödüllendirilmelidir.

Çocuktan yetenekleri doğrultusunda ve gücü nispetinde başarı beklenmelidir.

Çocuğun ihtiyaçları karşılanmalı, kişiliğine saygı duyulmalı ve ona devamlı sevgi ile yaklaşılmalıdır.

Aşırı baskı, sevgisizlik, aile kavgaları, ilgisizlik ve cezalandırmalar çocuğu evden kaçırarak sokağa ve kötü ortamlara itebileceğinden bunlardan kaçınmak gereklidir.

- Okulda çocuklar için bir sevgi ortamı oluşturmalıdır. Okul idarecileri ve öğretmenler korkulan kişiler değil sevilen ve sayılan kişiler olmaya özen göstermelidirler. Öğrencilere sevgi ile yaklaşmalı ve yeterli rehberlik yapmalıdırlar.

- Okul-aile ve öğrenci üçlüsü arasında bir sevgi zinciri oluşturularak her türlü sorun bu sevgi çerçevesinde çözümlenmelidir.
- Ailede ve okulda çocuğun çalışması paralelinde dinlenme ve oyun ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocuk asla dövülmemeli, sevilmelidir.
- Sevgi, çocuğu şımartmamalı ve sorumluklarını ihmal ettirmemelidir. Gösterilen sevgi bir disiplin ölçüsü çerçevesinde olmalıdır. Evde, okulda ve çevrede kendine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmelidir.
- Çocuğa asla dayak atılmamalıdır. Dayak çocuğu pısıriklaştırır ve teşebbüs kabiliyetini köreltir. Dayak yerine hoşgörü ve sevgi göstererek rehberlik yapılmalıdır.
- Çocuklar arasında sevgi paylaşımında ölçülü olmalıdır. Bazılarını diğerlerinden fazla sevdiğini açıkça belirtmek kıskançlık ve çekişmelere yol açabilir.
- Çocuk, sevmek ve sevilme ihtiyacı içindedir. Ana-babalar ve öğretmenler çocuklara kendilerini sevdirek ve onları severek eğitmelidirler. Böyle bir ortamda öğrenmek zevk haline gelir.

Sevgi, saygı ve muhabbetin açmayacağı kapı yoktur. Sevgisizlik, saygısızlık ve muhabbetsizliğin ise kapamayacağı kapı yoktur. Sertlik, öfke ve hırçlıkla bir yere varılamaz. Çocuklara sevgi, saygı ve muhabbet kapılarımızı açarak onları bu ortamda eğitmeliyiz. O zaman ne kadar başarılı ve verimli olduklarımızı açıkça görebiliriz.

Sevgi ile dikilip geliştirilen bitkilerin bile diğerlerinden daha farklı bir gelişim gösterdiklerini kolayca fark edebiliriz.